

Kuntaliiton tavoitteet Suomen EU-puheenjohtajakaudella 2019

Luonnos 18.1.2019

Euroopan unionin merkitys kunnille ja alueille

Euroopan unionin tulevaisuuskeskustelussa korostetaan yhtenäisyyden merkitystä. Unionin yhtenäisyys edellyttää jäsenvaltioiden, alueiden ja kuntien tahtotilaa, jossa sitoudutaan yhteisen tulevaisuuden rakentamiseen.

Suuri osa kunnissa tehtävistä päätöksistä kytkeytyy EU:n päätöksentekoon. EU:lla ei ole varsinaista toimivaltaa päättää, miten kuntapalvelut järjestetään. Silti EU:n vaikutus kuntien toimintaan on jatkuvasti kasvanut. Kunnat toimeenpaneuvat EU:n lainsäädäntöä useilla aloilla, ja toisaalta ne hyötyvät toimivista sisämarkkinoista ja EU:n rahoitusmahdollisuuksista. Kuntaliiton tekemän selvityksen mukaan EU vaikuttaa tavalla tai toisella noin 60 prosenttiin kuntien tehtävistä tai kunnan päätöksistä.

Kuntaliiton EU-edunvalvonnan tavoitteena on vaikuttaa EU:n lainsäädäntöprosessiin niin, että EU:n säädökset edistävät jäsenmaiden kansalaisten sekä kuntien ja alueiden hyvinvointia ja elinvoimaa.

EU:n uusi ohjelmakausi ja yhteistyön kehittäminen Suomen lähialueilla

Koheesio- eli alue- ja rakennepolitiikan pitkän linjan tavoitteena on ollut alueellisten kehitys-erojen tasaaminen sekä kestävä kasvun luominen ja sosiaalisen osallisuuden vahvistaminen. EU:n uuden rahoituskehityksen puitteissa esitetyt yksinkertaistamistoimet ja rahoitusjärjestelmää koskevat uudistukset on vietävä eteenpäin siten, että paikallis- ja aluetasolla pystytään edelleen edistämään vähähiilistä ja energiatehokasta kasvua sekä osaamista, työtä, kotoutumista ja osallisuutta edistäviä hankkeita ja investointeja.

Paikallis- ja aluetason roolia koheesiopolitiikan kansallisessa toteutuksessa on vahvistettava. Sääntöjen ja toteutuksen tulee olla subsidiariteettiperiaatteen mukaisesti oikealla tasolla. EU:n tai jäsenvaltion tasolla ei tule päättää asioista, jotka kuuluvat päätettäväksi paikallis- ja aluetasolla.

Kuntaliitto korostaa, että tulevilla neuvotteluilla kansallisen tavoiteasettelun pitää lähteä mahdollisimman suuresta rahoitussaannosta, koska koheesiopolitiikan rahoitussaannon avulla saadaan merkittäviä kehittämisresursseja alueellisen ja paikallisen elinvoiman tukemiseksi.

Raja-alueyhteistyötä tulee kehittää sekä EU:n sisä- että ulkorajoilla. Merialueyhteistyön on oltava samassa asemassa maarajayhteistyön kanssa. Suomen kannalta erityisesti Itämeren alueen ja arktisen alueen yhteistyön sekä Venäjän suuntaisen raja-alueyhteistyön kehittäminen on tärkeää. Itämeren alueen makroalustrategia on EU:n ensimmäinen makroalustrategia, ja sen toteuttamiseen liittyvää yhteistyötä tulee vahvistaa myös jatkossa.

TEN-T-verkot ja niihin liittyvä Verkkojen Eurooppa-rahoitusväline ovat tärkeä osa tulevaa EU:n monivuotista rahoituskehystä ja sen toteutusta. On huolehdittava, että Verkkojen Eurooppa -välinettä voidaan hyödyntää entistä tehokkaammin myös Suomen tavoitteiden edistämiseksi kansainvälisten yhteyksien, kuten Rail Baltican ja Tallinnan tunnelin, osalta ja kaupunkiseutujen työssäkäyntialueiden välisten raideyhteyksien kehittämisessä sekä tavaraliikenteelle keskeisten kuljetusreittien parantamisessa.

Ilmastonmuutos, kiertotalous ja energiapolitiikka

Ilmasto- ja kiertotaloustyötä tehdään kunnissa paikallisista olosuhteista lähtien. Kuntien valintoihin vaikuttavat kunnan maantieteellisen sijainnin ja koon lisäksi muun muassa yhdyskunta- ja elinkeinorakenne, mahdollisuudet kumppanuuksiin ja poliittinen tahotila. EU-tason ilmasto- ja energiapolitiikan tulee olla koherenttia muiden politiikan osa-alueiden tavoitteiden kanssa sekä strategista ja johdonmukaista. Ilmasto- ja energiapolitiikan ohjauskeinojen tulee mahdollistaa paikallistason kustannustehokkaat, erilaisiin olosuhteisiin soveltuvat ratkaisut. Läheisyysperiaatteen noudattaminen ilmasto-, kiertotalous- ja energiapolitiikassa on kuntien ja alueiden tuloksellisen työn edellytys.

Kuntaliitto kannattaa lähtökohtaisesti kiertotaloutta edistävien toimien täytäntöönpanoa ja siirtymistä pois lineaarisesta taloudesta. Erityisen tärkeää on ottaa huomioon tuotantosyklarit kaikki vaiheet ja kokonaisvaikutusten hallinta.

Jätedirektiivien toimeenpanossa on erityisen tärkeää muistaa, että julkisen jätehuollon tarkoituksena on varmistaa tasapuolisesti ja kustannustehokkaasti toimiva jätehuolto ja ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa sekä terveys- ja ympäristöhaittoja. Siksi kierrätyksen lisäämisen tulee perustua markkinoiden imuun ja tukea aitoa talousmallia. Toimien ei tule johtaa heikkolaatuisuuteen ja asukkaille kalliiseen kierrätysjärjestelmään.

Suomalaiset kunnat ovat kansainvälistä mainettaan suurempia ilmasto- ja kiertotaloustoimijoita. Suomen EU-puheenjohtajuuskausi on hyvä mahdollisuus kuntiemme työn kansainvälisen näkyvyyden parantamiseksi, innovaatioiden levittämiseksi ja toisilta oppimiseksi.

Kaupunkipolitiikka

Kaupunkien ja kaupunkiseutujen merkitys elinvoiman edistäjinä ja talouden moottoreina ja on vahvistunut. Kaupungit yhdistävät ihmisten sosiaalisia ympäristöjä sekä edesauttavat yritysten ja työntekijöiden verkottumista. Tämä luo edellytyksiä talouskasvulle, viennille sekä digitaalisten tuotteiden kehittymiselle. Kaupunkien merkitystä talouden moottoreina ja myös kaupunkipolitiikan edistäjinä tulisi kuitenkin edelleen tukea ja konkreettisesti kehittää.

EU:n kaupunkiagendan (Urban Agenda) toteuttaminen ja kehittäminen on tullut keskeiseksi osaksi unionin puheenjohtajuuksien kiertoa. Uusia kumppanuusteemoja on liitetty kaupunkiagendan piiriin. Esimerkiksi kulttuurin merkityksen tunnustaminen EU:n kaupunkiagendassa on tärkeää. Suomen puheenjohtajamaana tulisi käynnistää kaupunkiagendan kumppanuuksien tulosten arviointi. Kaupunkiagendan toimenpiteitä pitäisi resurssoida nykyaikaisemmin.

Hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy

Suomen EU-puheenjohtajakaudella on tärkeää edistää hyvinvointitalous -teemaa. Hyvinvointitaloudessa ihmisten hyvinvointi tukee talouskasvua ja kestävästä taloudellisesta kehityksestä. Kunnat ovat avainroolissa väestöryhmien välisten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisessa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. Kunnissa tehty työ hyvinvoinnin edistämiseksi on erinomainen esimerkki hyvinvointitalouden toteuttamisesta myös EU-tasolla.

Syrjäytyminen aiheuttaa yhteiskunnalle suuria taloudellisia menetyksiä ja inhimillistä kärsimystä. Syrjäytymistä ehkäistään tukemalla esimerkiksi perheitä, lapsia ja nuoria varhaisessa vaiheessa ennen kuin ongelmat pääsevät kasautumaan. Laadukkaiden peruspalvelujen ja oikea-aikaisen ennaltaehkäisevän toiminnan merkitys korostuu.

Kaupungeissa sosiaalisille ongelmille on tyypillistä niiden alueellinen kasautuminen. EU:n kaupunkiagendan tuloksia arvioitaessa on tarpeen nostaa esiin ja yleisti sovellettaviksi parhaat toimintatavat ja rahoitusmallit syrjäytymisen ehkäisemisessä ja segregaaation haittojen torjunnassa.

Maahanmuutto

Kunnat varautuvat kilpailuun osaavasta työvoimasta. Sujuvat, työvoiman liikkuvuutta edistävät käytännöt EU:n sisällä helpottavat ulkomaisen työvoiman rekrytointia. Toimivat julkiset palvelut tukevat ulkomaisen työvoiman ja heidän perheiden jäämistä alueelle ja siten osaltaan vahvistavat kunnan elinvoimaa. European Employment Services (EURES) -verkostoa tulee tehdä tunnetuksi ja tehostaa sen toimintaa.

EU:n ja Suomen tulee antaa korkeatasoista kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville. Kuntien toiminta maahanmuuttajien kotouttamiseksi on olennainen osa onnistunutta maahanmuuttopolitiikkaa. On erittäin tärkeää varmistaa, että myös tulevilla rahoituskaudella kunnilla on mahdollisuus käyttää EU:n rahoitustukea kolmansien maiden kansalaisten kotouttamiseen. Kotouttamisen ja kolmansien maiden kansalaisten rekrytointiin liittyvien lupamenettelyjen tulee jatkossakin kuulua kansalliseen toimivaltaan.

Sukupuolten tasa-arvo

Kuntaliiton mielestä on tärkeää, että Suomi korostaa EU:n puheenjohtajakaudellaan sukupuolten tasa-arvoa unionin perusarvona ja EU:n aktiivisia toimia sen edistämässä ja asenteisiin vaikuttamisessa kaikissa jäsenmaissa. Keskeiset tavoitteet kytkeytyvät kestävään talouteen ja tasa-arvoon, turvallisuuteen ja päätöksentekoon. Painopisteinä tulee olla myös työn ja yksityiselämän yhteensovittaminen, seksuaali- ja lisääntymisterveys sekä tasa-arvoinen taloudellinen asema. Maahanmuuttajien asema on erityisesti otettava huomioon. Tyttöjen ja naisten aseman ja turvallisuuden pitää olla keskeisiä arvoja ja painopisteitä myös ulkosuhteissa. Painopisteitä tulee toteuttaa läpileikkaavasti ja erityistoimin.

Sukupuolten tasa-arvon lisääminen talouspolitiikan ohjauksessa, EU:n omassa päätöksenteossa ja taloudessa, tasapuolisessa edustuksessa, päätösten ja talouden vaikutusten arvioinnissa on ratkaisevaa tasa-arvotavoitteiden saavuttamiseksi. EU:n sukupuolten tasa-arvostrategian painoarvoa tulee lisätä. Uudessa monivuotisessa rahoituskehityksessä on taattava riittävä painoarvo ja resurssit sukupuolten tasa-arvon edistämiseen kunnille ja alueille muun muassa Rights and Values sekä ESR+ -ohjelmissa.

Yhdenvertaisuus

On tärkeää, että Suomi EU-puheenjohtajakaudellaan korostaa unionin kansalaisten yhdenvertaisuutta ja sen edistämistä. Vähemmistökielten asema on turvattava. EU:n tulee edistää seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen syrjimättömyyttä. Digitaalistrategian toteuttamisessa heikommassa asemassa olevia EU:n kansalaisten, muun muassa iäkkäiden, vammaisten ja vähävaraisten, myös nuorten mahdollisuudet on turvattava. Hyvien väestösuhteiden edistäminen on oleellista. EU:n eri toiminta-alueilla syrjimättömyyttä ja yhdenvertaisuuden edistämistä tulee toteuttaa läpileikkaavasti. On erityisen toivottavaa, että EU vaikuttaa tietoisuuden lisäämiseen ja vaikuttaa asenteisiin myönteisesti.

Digitalisaatiokehitys

Nopeasti kehittyvä digitalous luo sekä mahdollisuuksia että haasteita EU:n jäsenvaltioille ja koko Euroopalle. Jotta EU pystyisi kilpailemaan tasavertaisemmin Yhdysvaltojen tai jatkossa entistä enemmän myös Kiinan kanssa, EU:n tulisi olla paljon yhtenäisempi digitaalisena talousalueena kuin se nyt on.

Teknologian nopea kehitys asettaa valtavia haasteita myös poliittiselle toiminnalle ja lainsäädännölle, jotta saatavat hyödyt ovat tasapainossa demokratian ja ihmisoikeuksien toteutumisen kanssa. Osaamisen kehittäminen, koulutus ja elinikäinen oppiminen ovat välttämättömiä. Tietoturvaan on panostettava entistä enemmän kaikilla tasoilla, käyttäjistä yhteyksien tarjoajiin ja laitevalmistajiin. Internetiin kytkettäville laitteille tulee luoda lainsäädännöllä minimivaatimukset tietoturvan osalta ja sanktioida niiden noudattamatta jättäminen.

Kansalaisten digitaaliset palvelut ja eTerveys

eTerveys on osa digitaalisia sisämarkkinoita. eTerveys on väline, joka voi tehokkaasti edistää terveyspolitiikan tavoitteiden saavuttamista. Se takaa terveysjärjestelmien kestävyden tuomalla kustannussäästöjä pitkällä tähtäimellä. Kansalaisen roolin kasvattaminen on keskeinen osa Suomen eTerveysstrategiaa. Viranomaisten on huolehdittava siitä, että kansalaiset voivat luottaa terveystietojensa käyttöön. Tämä edellyttää tietosuojasetuksen periaatteiden noudattamista, tietoturvasta huolehtimista ja hyvää viestintää.

Terveysteknologia on yksi maamme suurimmista ventialoista. Suomessa on runsaasti alan yrityksiä, jotka hyötyisivät laajemmista markkinoista. EU:n rahoitusmekanismeja pitäisi käyttää aktiivisesti tukemaan terveydenhuollon digitalisointia ja digitalisointiin liittyviä innovaatioita. Suomessa on kehitetty monenlaisia innovatiivisia terveysteknologian sovelluksia, joita voidaan

levittää hyvinä käytäntöinä muualle Eurooppaan. Omahoitopalveluiden tarjoamia mahdollisuuksia terveyden edistämiseksi tulee hyödyntää niin, että kansalaisten itsehoito voidaan kytkeä osaksi EU:n hyvinvointivaltioiden tavoitetilaa.

Koulutuspolitiikan yleinen kehittäminen

EU:n tulevaisuuskeskustelussa painotetaan koulutusjärjestelmien modernisointia. Kuntaliiton tavoitteena on, että koulutusjärjestelmää kehitettäessä sitä tarkastellaan kokonaisuutena erillisten, sektorikohtaisten uudistusten sijaan. EU:ssa on korostunut koulutuksen välineellinen arvo työelämälle osaavan työvoiman tuottajana. Koulutuksella tulisi nähdä muukin kuin työvoiman osaamisen ylläpito- ja tuottoarvo. Koulutuksen kasvatuksellisia ja sivistyksellisiä tehtäviä tulisi arvostaa.

Kuntaliiton tavoitteena on myötävaikuttaa tulevan uuden Erasmus-ohjelman toimeenpanossa. Sen tavoitteet ovat pitkälti yhtenevät suomalaisen ajankohtaisen koulutuspolitiikan tavoitteiden kanssa. Kuntaliitto pitää komission tavoin tärkeänä sekä ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden että yleissivistävän koulutuksen oppilaiden ja opiskelijoiden liikkuvuuden laajentamista ja selkiyttämistä.

EU-linjauksia ja suosituksia laadittaessa on olennaista, että kansallinen ja Suomessa kunnallinen päätäntävalta koulutuksessa, kulttuurissa, sivistystoimessa ja liikunta- ja nuorisotyössä säilyy. Toiminnalliset ratkaisut pitää voida tehdä alueilla ja kunnissa paikallisten olosuhteiden ja edellytysten mukaan.

Ammatillinen koulutus

EU-politiikassa ammatillinen koulutus ja ammattiosaamisen kehittäminen nähdään pitkälti välineenä työllisyyden hoidon, kohtaanto-ongelman sekä syrjäytymisen ehkäisyn aiheuttamien ongelmien ratkaisuisissa. Kuntaliiton näkemyksen mukaan ammatillisessa koulutuksessa tulisi korostaa erityisesti nuorten ammattikasvatuksen ja -sivistyksen merkitystä sekä elinikäisen oppimisen taitoja. Ammatillisen koulutuksesta tulee olla jatko-opintomahdollisuudet korkea-koulutukseen. Koulutusjärjestelmässä ei tule olla etenemisen esteitä.

Kielten osaaminen

Suomen on syytä edistää komission ja Eurooppa-neuvoston tavoitetta, jonka mukaan nykyistä suurempi osa EU-kansalaisista puhuisi oman äidinkieltensä lisäksi vähintään kahta vierasta kieltä. Tällöin koulunkäyntikielen lisäksi pyritään saavuttamaan taitavan kielenkäyttäjän taso vähintään yhdessä eurooppalaisessa kielessä ja itsenäisen kielenkäyttäjän taso kolmannessa kielessä.

EU:n koulutuspolitiikassa on tärkeää korostaa monipuolisen kielitaidon merkitystä ja erityisesti koulutusjärjestelmän kehittämistä kielitaidon hankkimiseksi. Koska eurooppalainen moninaisuus perustuu eri kansojen, kansanryhmien ja kielten moninaisuuteen, korostuu oppimisessa myös oman äidin- tai koulunkäyntikielen hyvä hallinta. Kielitaidossa on kysymys myös kielellisistä oikeuksista ja siten yhdenvertaisuudesta ja saavutettavuudesta.

Taustamuistio

Kuntaliiton tavoitteet Suomen EU-puheenjohtajakaudella 2019

EU:n uusi ohjelmakausi ja yhteistyön kehittäminen Suomen lähialueilla

Koheesio- eli alue- ja rakennepolitiikan pitkän linjan tavoitteena on ollut alueellisten kehityserojen tasaaminen sekä kestävän kasvun luominen ja sosiaalisen osallisuuden vahvistaminen. EU:n uuden rahoituskehityksen puitteissa esitetyt yksinkertaistamistoimet ja rahoitusjärjestelmää koskevat uudistukset on vietävä eteenpäin siten, että paikallis- ja aluetasolla pystytään edelleen edistämään vähähiilistä ja energiatehokasta kasvua sekä osaamista, työtä, kotoutumista ja osallisuutta edistäviä hankkeita ja investointeja.

Koheesiopolitiikan välineet ovat tuoneet kasvua ja parantaneet työllisyyttä ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta paikallis- ja aluetasolla. Paikalliset ja alueelliset toimijat ovat keskeisiä konkreettisesti EU:n tavoitteita kansalaisille. Kasvua ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta edistävät konkreettiset toimet tapahtuvat kunnissa ja alueilla, ja ne tuovat yhteen laajan joukon eri tahoja kansalaiset mukaan lukien. Itä- ja Pohjois-Suomen harvaan asutuilla alueilla on Suomen liittymissopimuksen myötä tunnustettu erityisasema, joka tulee huomioida myös tulevilla ohjelmakaudella.

Kuntien rooli paikallisen ja alueellisen elinvoiman ja kestävän toimintaympäristön rakentajana ja edistäjänä sekä kansalaisia lähimpänä olevana tahona korostuu tulevaisuudessa yhä vahvemmin. Vihreämpää ja vähähiilisempää Eurooppaa tavoiteltaessa on tärkeää turvata paikalliset mahdollisuudet jatkaa ilmasto- ja kiertotaloustoimien kehittämistä. EU-rahoitusta on voitava käyttää myös työllisyyden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen sekä maahanmuuttajien kotouttamiseen ja kansalaistoimijalähtöiseen kehittämiseen kaupunkialueilla sekä maaseudulla.

Paikallis- ja aluetason roolia koheesiopolitiikan kansallisessa toteutuksessa on vahvistettava. Sääntöjen ja toteutuksen tulee olla subsidiari-teettiperiaatteen mukaisesti oikealla tasolla. EU:n tai jäsenvaltion tasolla ei tule päättää asioista, jotka kuuluvat päätettäväksi paikallis- ja aluetasolla.

Kuntaliitto korostaa, että tulevissa neuvotteluissa kansallisen tavoiteasettelun pitää lähteä mahdollisimman suuresta rahoitussaannosta, koska koheesiopolitiikan rahoitussaannon avulla saadaan merkittäviä kehittämisresursseja alueellisen ja paikallisen elinvoiman tukemiseksi.

Kansallisessa toteutuksessa on huolehdittava siitä, että kunnilla on edelleen mahdollisuus osallistua panoksellaan EU-tavoitteiden toteuttamiseen. Kunnat toimivat merkittävänä hankkeiden osarahoittajina. Maan sisäisten yhteistyötoimien tulisi olla toteutettavissa joustavasti. Ohjelmatyön on oltava nykyistä yksinkertaisempaa ja joustavampaa: ohjelmien painotusten ja sisältöjen joustava tarkentaminen tulee olla mahdollista kauden edetessä. Kuntaliitto pitää hyvänä sitä, että komissio tarjoaa myös seuraavalle ohjelmakaudelle välineitä erilaisten kaupunkien ja kuntien tarpeista nousevaan kehittämistoimintaan. Näiden välineiden hyödyntämismahdollisuuksia ja keskinäistä synergiaa tulee tarkastella huolellisesti kansallisen ohjelmavalmistelun edetessä. Viestintää ja tiedonsaantia hankkeissa syntyneistä hyvistä käytänteistä tulisi parantaa.

Raja-alueyhteistyötä tulee kehittää sekä EU:n sisä- että ulkorajoilla. Merialueyhteistyön on oltava samassa asemassa maarajayhteistyön kanssa. Suomen kannalta erityisesti Itämeren alueen ja arktisen alueen yhteistyön sekä Venäjän suuntaisen raja-alueyhteistyön kehittäminen on tärkeää. Itämeren alueen makroaluestrategia on EU:n ensimmäinen makroaluestrategia, ja sen toteuttamiseen liittyvää yhteistyötä tulee vahvistaa myös jatkossa.

INTERREG-ohjelmatyöllä tulee olla vahva rooli EU:n yhtenäisyyden ja kilpailukykyyn vahvistamisessa myös tulevaisuudessa. EU:n sisäraajayhteistyössä on tärkeä turvata ohjelmaviranomaisten tiivis yhteys yhteistyöalueiden yrityksiin, kuntiin, oppilaitoksiin ja kansalaisiin - tämä koskee myös merirajaohjelmia Ruotsin, Viron ja Latvian suuntaan. Kaikkien INTERREG-ohjelmien toteutuksen tulee olla mahdollisimman lähellä kuntia ja maakuntia. Myös Eruoopan eri puolilla sijaitsevien alueiden välisen yhteistyön on oltava mahdollista.

Suomella on EU-maista pisin ulkoraja Venäjän kanssa. Venäjän suuntaisen ulkorajayhteistyön avulla on mm. edistetty investointeja, yritystoimintaa, ympäristöyhteistyötä sekä kulttuuritoimintaa, mitkä ovat lisänneet raja-alueiden elinvoimaa. Suomi sijaitsee EU:n pohjois- ja itärajalla. Pitkällä aikavälillä alueeseen kohdistuu Euroopan tasolla uusia taloudellisia ja geopoliittisia riskejä, mutta myös mahdollisuuksia. Hyvien suhteiden ylläpitäminen raja-alueiden välillä korostuu ja edellyttää riittävän ohjelmärahoituksen Venäjän kanssa tehtävään yhteistyöhön.

TEN-T-verkot ja niihin liittyvä Verkkojen Eurooppa-rahoitusväline ovat tärkeä osa tulevaa EU:n monivuotista rahoituskehystä ja sen toteutusta. On huolehdittava, että Verkkojen Eurooppa -välinettä voidaan hyödyntää entistä tehokkaammin myös Suomen tavoitteiden edistämiseksi kansainvälisten yhteyksien, kuten Rail Baltican ja Tallinnan tunnelin, osalta ja kaupunkiseutujen työssäkäyntialueiden välisten rai-deyhteyksien kehittämisessä sekä tavaraliikenteelle keskeisten kuljetusreittien parantamisessa.

Verkkojen Eurooppa-väline rahoittaa tällä ohjelmakaudella hankkeita, joilla rakennetaan puuttuvia yhteyksiä Euroopan energia-, liikenne- ja digitaaliseen runkoverkostoon. Verkkojen Eurooppa-välineen rahoituksen turvaaminen myös seuraavalla EU-ohjelmakaudella on tärkeää, sillä se tukee tavoitetta linkittää koko Eurooppa pohjoisia alueita myöten EU-markkinoihin.

Suomen tulee kehittää liikenneverkkoaan nykyistä pitkäjänteisemmin yli hallituskausien. Tällöin Suomella olisi paremmat mahdollisuudet saada rahoitusta liikenneinvestointeihinsa myös Verkkojen Eurooppa -rahoitusvälineestä. TEN-T-verkon kattavuus tarkistetaan vuonna 2023, johon Suomen tulee varautua jo nyt. Suunnittelun pitkäjänteisyyttä voidaan parantaa laatimalla valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vaikutustarkasteluineen ja priorisointineen. Tietoisuutta Suomen liikenneasioiden kehittämistarpeista tulisi lisätä EU-tasolla.

Ilmastonmuutos, kiertotalous ja energiapolitiikka

Kuntien ja alueiden keskeinen asema ilmasto- ja kiertotaloustavoitteiden toimeenpanossa on tunnustettu. Tämän tulee tarkoittaa kuntien ja alueiden mahdollisuuksia osallistua sitä koskevaan päätöksentekoon sekä resurssien kohdistamista kuntien ja alueiden ilmasto- ja kiertotaloustyön tukemiseen.

Ilmasto- ja kiertotaloustyötä tehdään kunnissa paikallisista olosuhteista lähtien. Kuntien valintoihin vaikuttavat kunnan maantieteellisen sijainnin ja koon lisäksi muun muassa yhdyskunta- ja elinkeinorakenne, mahdollisuudet kumppanuuksiin ja poliittinen tahotila. EU-tason ilmasto- ja energiapolitiikan tulee olla koherenttia muiden politiikan osa-

alueiden tavoitteiden kanssa sekä strategista ja johdonmukaista. Ilmasto- ja energiapolitiikan ohjauskeinojen tulee mahdollistaa paikallistason kustannustehokkaat, erilaisiin olosuhteisiin soveltuvat ratkaisut. Läheisyysperiaatteen noudattaminen ilmasto-, kiertotalous- ja energiapolitiikassa on kuntien ja alueiden tuloksellisen työn edellytys.

Ilmastotavoitteiden toimeenpanoon liittyvät paikallistason valinnat ja investoinnit (esim. maankäyttö, energiantuotanto) edellyttävät ratkaisujen ympäristö- terveys- ja talousvaikutusten kokonaisvaltaista tarkastelua ja luottamusta pitkän aikavälin tavoitteisiin. Ilmasto- ja energiapolitiikan toimeenpanossa tulee hyödyntää ohjauskeinoja monipuolisesti. Sopimuksellisuus, kumppanuudet, kokeiluhankkeiden rahoitus ja muut kannustinelementit ovat osoittautuneet tuloksellisiksi paikallisen ilmasto- ja energiatehokkuustyön vauhdittamisessa.

Kuntaliitto kannattaa lähtökohtaisesti kiertotaloutta edistävien toimien täytäntöönpanoa ja siirtymistä pois lineaarisesta taloudesta. Erityisen tärkeää on ottaa huomioon tuotantocykljen kaikki vaiheet ja kokonaisvaikutusten hallinta.

Kuntaliiton näkökulmasta komission kiertotalouden toimintaohjelman jatkokäsittelyssä on erityisen tärkeää, että Euroopan parlamentti ja neuvosto ottavat kannanmuodostuksessaan huomioon kuntien näkökulmat ja niiden roolin keskeisenä paikallisena toimeenpanijana, jotta Eurooppaan saadaan yhteiskunnan kannalta toimiva kiertotalousmalli.

Jätedirektiivien toimeenpanossa on erityisen tärkeää muistaa, että julkisen jätehuollon tarkoituksena on varmistaa tasapuolisesti ja kustannustehokkaasti toimiva jätehuolto ja ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa sekä terveys- ja ympäristöhaittoja. Siksi kierrätyksen lisäämisen tulee perustua markkinoiden imuun ja tukea aitoa talousmallia. Toimien ei tule johtaa heikkolaatuisen ja asukkaille kalliseen kierrätysjärjestelmään.

Ilmasto- ja kiertotaloustavoitteiden tehokas toimeenpano edellyttää kuntien ja alueiden työtä tukevan tiedon tuottamista sekä kuntien tiedonvaihdon ja kokeilutoimet mahdollistavia rakenteita. Tiedontuotannon tulee tukea kuntien ilmasto- ja kiertotaloustyön tuloksellisuuden arviointia. Ilmastotavoitteiden toimeenpanon seurannan ja raportoinnin tulee olla kuntatasolla käyttökelpoista, kuntien kesken vertailtavaa ja hyödyttää kuntia itseään. EU-tason suositukset kuntien päästöseurannalle ovat tarpeelliset. Niiden jatkuvista muutoksista tulee luopua ja raportoinnin hallinnollinen taakka tulee minimoida.

Ilmastonmuutoksen torjunnan onnistuminen edellyttää laadukasta kestäväen kehityksen kasvusta koulutuksen eri tasoilla. Arvostettuna koulutusmaana Suomen tulisi tuoda esille myös tätä näkökulmaa.

Suomalaiset kunnat ovat kansainvälistä mainettaan suurempia ilmasto- ja kiertotaloustoimijoita. Suomen EU-puheenjohtajuuskausi on hyvä mahdollisuus kuntiemme työn kansainvälisen näkyvyyden parantamiseksi, innovaatioiden levittämiseksi ja toisilta oppimiseksi.

Kaupunkipolitiikka

Kaupunkien ja kaupunkiseutujen merkitys elinvoiman edistäjinä ja talouden moottoreina ja on vahvistunut. Kaupungit yhdistävät ihmisten sosiaalisia ympäristöjä sekä edesauttavat yritysten ja työntekijöiden verkottumista. Tämä luo edellytyksiä talouskasvulle, viennille sekä digitaalisten tuotteiden kehittymiselle. Kaupunkien merkitystä talouden moottoreina ja myös kaupunkipolitiikan edistäjinä tulisi kuitenkin edelleen tukea ja konkreettisesti kehittää.

EU:n kaupunkiagendan (Urban Agenda) toteuttaminen ja kehittäminen on tullut keskeiseksi osaksi unionin puheenjohtajuuksien kiertoa. Uusia kumppanuusteemoja on liitetty kaupunkiagendan piiriin. Suomen puheenjohtajamaana tulisi käynnistää kaupunkiagendan kumppanuuksien tulosten arviointi. Kaupunkiagendan toimenpiteitä pitäisi resurssoida nykyistä paremmin.

Kaupunkiagendan piiriin on esitetty myös uusia teemoja. Esimerkiksi kulttuurin merkityksen tunnustaminen EU:n kaupunkiagendassa on tärkeää. Kulttuuri ylittää yhteiskunnan sektoreiden rajat sekä sosiaalisesti että taloudellisesti ja on merkittävä osa menestyvän kaupungin perustaa. Samalla on tärkeää selvittää, miten EU:n kaupunkiagendan kumppanuudet ovat osaltaan edistäneet paremman sääntelyn agenda, rahoituksen saatavuutta ja kehittäneet tietämyksen ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa. Arviointi on tärkeää, koska on vaarana, että agendan alkuperäiset politiikkatavoitteet hukkuvat määrällisten kumppanuusverkostojen sekaan. Kaupunkiagenda ei saisi muuttua samantapaiseksi kaupunkien verkostoitumisen edistämiseksi, kuin mitä Urbact-ohjelma jo toteuttaa. Nykyisten kumppanuuksien tuloksia sekä rakennetta ja täytäntöönpanotoimenpiteitä on arvioitava asianmukaisesti ennen uusien käynnistämistä. Kaupunkien spontaanisti luomien globaalitason yhteyksien hyödyntäminen tulisi nähdä vahvasti osana alueiden ja niiden elinvoiman lisäämistä.

Joukkoliikenne on toimivan ja kestäväen kaupunkiliikenteen ja uusien liikkumispalveluiden perusta ja tukee kestäväen kaupunkikehityksen tavoitteita pitkäjänteisesti. Kaupunkiseutujen mahdollisuudet kehittää joukkoliikennejärjestelmäänsä kokonaisvaltaisesti EU:n palvelusopimusasetuksen pohjalta tulee jatkossakin turvata.

Hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy

Suomen EU-puheenjohtajakaudella on tärkeää edistää hyvinvointitalous -teemaa. Hyvinvointitaloudessa ihmisten hyvinvointi tukee talouskasvua ja kestävää taloudellista kehitystä. Kunnat ovat avainroolissa väestöryhmien välisten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisessa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. Kunnissa tehty työ hyvinvoinnin edistämiseksi on erinomainen esimerkki hyvinvointitalouden toteuttamisesta myös EU-tasolla.

Kaupungeissa sosiaalisille ongelmille on tyypillistä niiden alueellinen kasautuminen. EU:n kaupunkiagendan tuloksia arvioitaessa on tarpeen nostaa esiin ja yleisti sovellettaviksi parhaat toimintatavat ja rahoitusmallit syrjäytymisen ehkäisemisessä ja segregaatien haittojen torjunnassa.

Syrjäytymisellä tarkoitetaan nykyaikaisia yhteiskunnallisen huono-osaisuuden muotoja. Syrjäytyminen voi johtua muun muassa työttömyydestä, köyhyydestä, mielenterveysongelmista, alkoholisoitumisesta tai joutumisesta yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle. Syrjäytymisen taustalla voivat olla myös rakenteelliset tekijät ja järjestelmät, kun yksilöt eivät saa tarvitsemaansa tukea. Elämän muutosvaiheissa ihmiset ovat erityisen alttiita syrjäytymiselle. Sosiaalisten ongelmien periytyminen yli sukupolvien ja niiden alueellinen kasautuminen voivat pahentaa ongelmia ja synnyttää uusia.

Syrjäytyminen aiheuttaa yhteiskunnalle suuria taloudellisia menetyksiä ja inhimillistä kärsimystä. Syrjäytymistä ehkäistään tukemalla esimerkiksi perheitä, lapsia ja nuoria varhaisessa vaiheessa ennen kuin ongelmat pääsevät kasautumaan. Varhainen tuki pyritään kohdentamaan sellaisille yksilöille ja ryhmille, jotka ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Laadukkaiden peruspalvelujen ja oikea-aikaisen ennaltaehkäisevän toiminnan merkitys korostuu. Myös aikuisten osallisuuden tukeminen on tärkeää. Merkityksellinen tekeminen lisää hyvinvointia.

Hyvinvointityön tulee olla kiinteä osa kunnan strategista suunnittelua ja toimintaa. Kaikessa päätöksenteossa tulee ottaa huomioon vaikutukset kuntalaisten hyvinvointiin. Hyviä kokemuksia syrjäytymisen ehkäisyssä on saatu esimerkiksi lisäresursoinnissa alueen kouluihin, nuorisotyöhön ja muihin palveluihin. Myös järjestöjen toimintaedellytyksistä on tarpeen huolehtia. Järjestöt täydentävät merkittävästi julkista palvelutarjontaa. Alueiden monimuotoisuuden tukeminen on tärkeää. Hyvä väline seurata hyvinvoinnin ja hyvinvointierojen kehittymistä sekä syrjäytymisen ehkäisyä on Sähköinen hyvinvointikertomus, joka on otettu käyttöön lähes 90 prosentissa Suomen kunnista. Hyvinvointikertomus on kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työväline. Hyvinvointikertomus ohjaa kunnan hyvinvointipolitiikkaa. Kunnat ovat avainasemassa sosiaalisesti kestäväen kehityksen edistämässä.

Asukkaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo sekä turvallisuus ja sukupuoleen perustuvan väkivallan ehkäisy ovat tärkeitä sosiaalisesti kestäväen yhteiskunnan ja elinvoiman kannalta. Kunnat voivat myös rakentaa erilaisia yhteistyöfoorumeita.

Maahanmuutto

Euroopan muuttoliikeagendan tavoitteena on parantaa muuttoliikkeen hallintaa Euroopassa. Tavoitteiden mukaisesti EU suojelee rajojaan ja toteuttaa vastuullista maahanmuuttopolitiikkaa. Laillisen maahanmuuton edistäminen on keskeisessä asemassa.

Kunnat varautuvat kilpailuun osaavasta työvoimasta. Sujuvat, työvoiman liikkuvuutta edistävät käytännöt EU:n sisällä helpottavat ulkomaisen työvoiman rekrytointia. Toimivat julkiset palvelut tukevat ulkomaisen työvoiman ja heidän perheiden jäämistä alueelle ja siten osaltaan vahvistavat kunnan elinvoimaa. European Employment Services (EU-RES) -verkostoa tulee tehdä tunnetuksi ja tehostaa sen toimintaa.

EU:n ja Suomen tulee antaa korkeatasoista kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville. Kuntien toiminta maahanmuuttajien kotouttamiseksi on olennainen osa onnistunutta maahanmuuttopolitiikkaa. On erittäin tärkeää varmistaa, että myös tulevilla rahoituskaudella kunnilla on mahdollisuus käyttää EU:n rahoitustukea kolmansien maiden kansalaisten kotouttamiseen.

Kotouttamisen ja kolmansien maiden kansalaisten rekrytointiin liittyvien lupamenettelyjen tulee jatkossakin kuulua kansalliseen toimivaltaan.

Tulevaisuuden kaupungit ja kunnat ovat kansainvälisesti verkottuneita toimijoita. Maahanmuutto keskittyy suuriin kaupunkeihin ja kasvukeskuksiin. Myös pienille ja väestömääräänsä menettäville kunnille maahanmuutto voi olla mahdollisuus vahvistaa väestöpohjaa ja toimintaedellytyksiä.

Kuntien ja alueiden elinvoima edellyttää osaavaa työvoimaa yrityksissä, palveluissa ja hallinnossa. Maahanmuutto voi osaltaan hyödyttää myös kuntia työvoimapolusta kärsivillä alueilla. EURES (European Employment Services) on kattava eurooppalainen yhteistyöverkosto ja julkinen palvelu, jonka avulla työnantajat ja työntekijät kohtaavat helpommin koko Euroopan alueella.

EU on hyväksynyt kotouttamispolitiikkaa koskevat yhteiset peruseriaatteet, joilla on vahvistettu yhteinen lähestymistapa kolmansien maiden kansalaisten kotouttamiseen. Nämä periaatteet on otettu Suomessa huomioon kotouttamislainsäädännössä. Komissio on julkaissut myös kotouttamisen toimintasuunnitelman ja ehdottanut nykyistä strategisempaa ja koordinoitumpaa lähestymistapaa EU:n varojen käytöstä. Kunnat ovat voineet hyödyntää EU-rahoitusta kotouttamisen kehittämisessä ja käytännön toteutuksessa. Maassa ilman oleskelulupaa olevia henkilöitä kohtaavien viranomaistahojen työjakoa tulee selkeyttää.

Sukupuolten tasa-arvo

Naisten ja miesten tasa-arvo on yksi unionin oikeuden peruseriaatteista. Sukupuolten tasa-arvon takaamisessa kunnat ja alueet ovat avainasemassa. Ne vaikuttavat käytännössä EU:n kansalaisten arkeen. Asukkaiden sukupuolten tasa-arvo sekä turvallisuus ja sukupuoleen perustuvan väkivallan ehkäisy ovat tärkeitä sosiaalisesti kestävästä yhteiskunnan ja myös elinvoiman kannalta.

Kuntaliiton mielestä on tärkeää, että Suomi korostaa EU:n puheenjohtajakaudellaan sukupuolten tasa-arvoa unionin peruseriaatteiden ja EU:n aktiivisia toimia sen edistämiseksi ja asenteisiin vaikuttamisessa kaikissa jäsenmaissa. Keskeiset tavoitteet kytkeytyvät kestäväseen talouteen ja tasa-arvoon, turvallisuuteen ja päätöksentekoon. Painopisteinä tulee olla myös työn ja yksityiselämän yhteensovittaminen, seksuaali- ja lisääntymisterveys sekä tasa-arvoinen taloudellinen asema. Maahanmuuttajien asema on erityisesti otettava huomioon. Tyttöjen ja naisten aseman ja turvallisuuden pitää olla keskeisiä arvoja ja painopisteitä myös ulkosuhteissa. Painopisteitä tulee toteuttaa läpileikkaavasti ja erityistoimin.

Taloudellisen kehityksen vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon on otettava huomioon sekä liittävä sosiaalista ulottuvuutta ja tasa-arvon painoarvoa EU:n talouspolitiikan ohjauksessa. Tasa-arvon vaikutukset elinvoiman kehittymiseen on nähtävä voimavarana. Turvallisuus ja sukupuoliin perustuvan väkivallan ennalta ehkäisy kaikissa muodoissaan on EU-kansalaisten perusoikeus. Istanbulin sopimuksen tehokkaan toimeenpanon tukeminen on välttämätöntä.

Sukupuolten tasa-arvon lisääminen talouden ohjauksessa, EU:n omassa päätöksenteossa ja taloudessa, tasapuolisessa edustuksessa, päätösten ja talouden vaikutusten arvioinnissa on ratkaisevaa tasa-arvotavoitteiden saavuttamiseksi. EU:n sukupuolten tasa-arvostrategian painoarvoa tulee lisätä.

Uudessa monivuotisessa rahoituskehityksessä tasa-arvon kannalta keskeisissä ohjelmissa (Rights and Values sekä ESR+) on taattava riittävä painoarvo ja resurssit sukupuolten tasa-arvon edistämiseen kunnille ja alueille.

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertainen kohtelu ja yhtäläiset mahdollisuudet työssä, sosiaalisessa suojelussa, koulutuksessa, osallisuudessa sekä tavaroiden ja palvelujen saatavuudessa ovat tärkeitä unionin kansalaisille. Yhdenvertaisuus tarkoittaa sitä, että ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Muun muassa palvelujen esteettömyydellä ja saavutettavuudella vaikutetaan yhdenvertaisuuden toteutumiseen käytännössä.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että Suomi EU-puheenjohtajakaudellaan korostaa unionin kansalaisten yhdenvertaisuutta ja sen edistämistä. Vähemmistökielten asema on turvattava. EU:n tulee edistää seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen syrjimättömyyttä. Digitaalistrategian toteutamisessa heikommassa asemassa olevia EU:n kansalaisten, muun muassa iäkkäiden, vammaisten ja vähävaraisten, myös nuorten mahdollisuudet on turvattava. Hyvien väestösuhteiden edistäminen on oleellista. EU:n eri toiminta-alueilla syrjimättömyyttä ja yhdenvertaisuuden edistämistä tulee toteuttaa läpileikkaavasti. On erityisen toivottavaa, että EU vaikuttaa tietoisuuden lisäämiseen ja vaikuttaa asenteisiin myönteisesti.

Yhdenvertaisuuden toteutuminen käytännössä tapahtuu suurelta osin kunnissa ja alueilla. Suomen yhdenvertaisuuslaki on jo hyvin kattava ja koskee koko kuntakonsernin yhteisöjä työnantajina, viranomaisina, palvelujen tarjoajina sekä koulutuksen järjestäjinä. Uutta EU:n tasoista lainsäädäntöä, joka vielä lisäisi kuntien velvoitteita, ei tulisi antaa.

On tärkeää, että uudessa monivuotisessa rahoituskehityksessä (muun muassa Rights and Values sekä ESR+ -ohjelmissa) tuetaan yhdenvertaisuuden edistämistä kunnissa ja alueilla ja mahdollisuuksia niiden eurooppalaiseen verkottumiseen.

Digitalisaatiokehitys

Nopeasti kehittyvä digitalous luo sekä mahdollisuuksia että haasteita EU:n jäsenvaltioille ja koko Euroopalle. Jotta EU pystyisi kilpailemaan tasavertaisemmin Yhdysvaltojen tai jatkossa entistä enemmän myös Kiinan kanssa, EU:n tulisi olla paljon yhtenäisempi digitaalisena talousalueena kuin se nyt on.

Teknologian nopea kehitys asettaa valtavia haasteita myös poliittiselle toiminnalle ja lainsäädännölle, jotta saatavat hyödyt ovat tasapainossa demokratian ja ihmisoikeuksien toteutumisen kanssa. Osaamisen kehittäminen, koulutus ja elinikäinen oppiminen ovat välttämättömiä.

Tietoturvaan on panostettava entistä enemmän kaikilla tasoilla, käyttäjistä yhteyksien tarjoajiin ja laitevalmistajiin. Internetiin kytkettäville laitteille tulee luoda lainsäädännöllä minimivaatimukset tietoturvan osalta ja sanktioita niiden noudattamatta jättäminen.

EU:n tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitus sekä Digital Europe -ohjelma ovat edistäneet digitaalisten palvelujen ja älykkäiden kaupunkiratkaisujen käyttöönottoa. Kunnilla tulee olla myös EU:n uudella rahoituskaudella keskeinen rooli kehittämishankkeissa yhdessä tutkimusorganisaatioiden ja yritysten kanssa.

Uusi teknologia tuo yrityksille liiketoimintamahdollisuuksia ja toisaalta sekä yksityiselle että julkiselle sektorille mahdollisuuksia toiminnan tehostamiseen ja palveluiden parantamiseen. Digitalisaatiokehityksessä tulisi huomioida myös jäsenvaltioiden ja väestösegmenttien erot teknologian omaksumisen ja käyttöönoton asteessa. Osittain erot johtuvat valtioiden koosta ja käytävissä olevista resursseista, mutta myös pienet maat voivat toimia edelläkävijöinä, kuten Suomen ja Viron esimerkit osoittavat. Hyvät ratkaisut ja käytännöt otetaan liian harvoin käyttöön niiden alkuperämaiden ulkopuolella.

Epätasapainoa ilmenee myös maiden sisällä alueiden ja kuntien välillä. Vauraammilla alueilla ja kunnilla on enemmän resursseja hyödyntää digitalisaatiota palveluiden ja hallinnon kehittämiseen, kun taas köyhimpien alueiden asukkaat ovat vaarassa jäädä kehityksen ulkopuolelle. Ekosysteemit muodostuvat luonnollisesti niiden toimijoiden välille, jotka ovat jo pitkällä teknologian hyödyntämisessä. Tulisi pohtia toimenpiteitä, joilla ekosysteemeihin saataisiin mukaan kaiken tasoisia toimijoita. Maiden ja alueiden välistä epätasapainoa pitäisi pyrkiä vähentämään muun muassa EU-rahoituksen avulla.

Suuri haaste on pysyä kehityksen vauhdissa ja samalla tunnistaa nopeaan kehitykseen liittyvät sudenkuopat. Esimerkiksi tekoälyyn liittyy tällä hetkellä kohtuuttomia odotuksia. Riskinä on, että tekoälyn ajatellaan ratkaisevan ongelmia, joihin teknologia ei ole vielä kypsä. Jatkosakin säilyy tarve ylläpitää aitoja vuorovaikutustaitoja esimerkiksi liike- ja työelämässä. Sähköiset yhteydet eivät voi korvata tätä.

Kansalaisten digitaaliset palvelut ja eTerveys

eTerveys on osa digitaalisia sisämarkkinoita. eTerveys on väline, joka voi tehokkaasti edistää terveyspolitiikan tavoitteiden saavuttamista. Se takaa terveysjärjestelmien kestävyuden tuomalla kustannussäästöjä pitkällä tähtäimellä. Kansalaisen roolin kasvattaminen on keskeinen osa Suomen eTerveysstrategiaa.

Viranomaisten on huolehdittava siitä, että kansalaiset voivat luottaa terveystietojensa käyttöön. Tämä edellyttää tietosuoja-asetuksen periaatteiden noudattamista, tietoturvasta huolehtimista ja hyvää viestintää.

Terveysteknologia on yksi maamme suurimmista ventialoista. Suomessa on runsaasti alan yrityksiä, jotka hyötyisivät laajemmista markkinoista. EU:n rahoitusmekanismeja pitäisi käyttää aktiivisesti tukemaan terveydenhuollon digitalisointia ja digitalisointiin liittyviä innovaatioita. Suomessa on kehitetty monenlaisia innovatiivisia terveysteknologian sovelluksia, joita voidaan levittää hyvinä käytäntöinä muualle Eurooppaan. Omaha-ohjelmien tarjoamia mahdollisuuksia terveyden edistämiseksi tulee hyödyntää niin, että kansalaisten itsehoito voidaan kytkeä osaksi EU:n hyvinvointivaltioiden tavoitetilaa.

Digitaaliset asiointipalvelut ja internetpohjaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut kasvavat koko ajan. Näiden palveluiden käyttäjiä ovat nyt myös kansalaiset, eivät pelkästään ammattilaiset. Terveydenhuollon palvelut perustuvat laajalti tieto- ja viestintäteknologiaan: käytössä on mobiiliteknologiaa, pilvipalveluja, koneoppimista, tekoälytoimintaa ja IOT (internet of things, esineiden internet) -teknologiaa. Terveydenhuollon palveluita tuotetaan aiempaa enemmän myös potilaiden ja asiakkaiden kotiympäristöissä.

Asiakaslähtöisessä sosiaali- ja terveydenhuollossa kuntalainen saa tarvitsemiaan digitaalisia, räätälöityjä palveluita. Uudet järjestelmät mahdollistavat kuntalaisten pääsyn omiin terveystietoihin ja hyvinvointitietoihin sekä terveystietojen tehokkaan hyödyntämisen päätöksenteossa ja tutkimuksessa. Tiedonkulkua käsittelevät EU-säädökset voivat edistää toimintatapojen päivittämistä niin, että hoito- ja palveluprosesseja voidaan tehostaa.

Terveysjärjestelmien kestävyys edellyttää panostusta ennaltaehkäisyyn ja kansalaisten osallistamiseen. Yhteiskunnan digitalisaatio luo mahdollisuuksia innovaatioille ja terveyssektorin kehittymiselle. Sähköiset järjestelmät lisäävät resurssien nykyistä tehokkaampaa käyttöä ja

tukevat terveydenhuollon ammattilaisten työtä. Esimerkiksi ODA-hankkeessa kehitetty Omaolo-palvelu yhdistää ammattilaisten ja asiakkaiden tallentamaa hyvinvointitietoa. Useat kunnat ovat ottaneet käyttöön sähköisiä asiointipalveluja, esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvola-palvelut, lääkäreiden etävastaanotot ja potilaan hyvinvoinnin seuranta (mm. diabetes).

Järjestelmien avulla kuntalainen voi arvioida laaja-alaisesti hyvinvointinsa tilaa ja saada tietoa hänen tarpeisiinsa vastaavista palveluista sekä siitä, miten hän voi edesauttaa oman elämäntilanteensa parantumista. Kuntalaisen tekemä itsearviointi toimii hyvänä pohjana ammattilaisen ja kuntalaisen yhteistyölle. Digitaaliset palvelut tuovat esille kuntalaisen aseman oman elämänsä asiantuntijana.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannussäästöjä tavoiteltaessa on ymmärrettävä, että uudet digitaliset palvelut eivät sellaisenaan ratkaise ongelmia tai juurisyitä, jos nykyisten prosessien arvioimiseen ja kehittämiseen ei ole valmiutta.

Koulutuspolitiikka

Koulutuspolitiikan yleinen kehittäminen

EU:n tulevaisuuskeskustelussa painotetaan koulutusjärjestelmien modernisoitua. Kuntaliiton tavoitteena on, että koulutusjärjestelmää kehitettäessä sitä tarkastellaan kokonaisuutena erillisten, sektorikohtaisten uudistusten sijaan. EU:ssa on korostunut koulutuksen välineellinen arvo työelämälle osaavan työvoiman tuottajana. Koulutuksella tulisi nähdä muukin kuin työvoiman osaamisen ylläpito- ja tuottoarvo. Koulutuksen kasvatuksellisia ja sivistyksellisiä tehtäviä tulisi arvostaa.

Kuntaliiton tavoitteena on myötävaikuttaa tulevan uuden Erasmus-ohjelman toimeenpanossa. Sen tavoitteet ovat pitkälti yhtenevät suomalaisen ajankohtaisen koulutuspolitiikan tavoitteiden kanssa.

Kuntaliitto pitää komission tavoin tärkeänä sekä ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden että yleissivistävän koulutuksen oppilaiden ja opiskelijoiden liikkuvuuden laajentamista ja selkiyttämistä.

EU-linjauksia ja suosituksia laadittaessa on olennaista, että kansallinen ja Suomessa kunnallinen päättävältä koulutuksessa, kulttuurissa, sivistystoimissa ja liikunta- ja nuorisotyössä säilyy. Toiminnalliset ratkaisut pitää voida tehdä alueilla ja kunnissa paikallisten olosuhteiden ja edellytysten mukaan.

Suomalainen kuntaperusteinen koulutus on laadukas, vahva ja kansainvälisestikin tunnustettu. Tätä täytyy ylläpitää ja saada näkyviin kansainvälisessä EU-keskustelussa.

Uusi Erasmus-ohjelma painottaa inklusiivisuuden, Euroopan innovaatiokyvyn ja huippuosaamisen vahvistamista. On tärkeä ymmärtää EU:n strategisen koulutusyhteistyön sekä EU:n tulevan nuorisostrategian (2019-2027) ja niitä edistävän ohjelman välinen yhteys. Aiemmassa Erasmus ohjelmassa elinikäinen oppiminen, nuoriso ja liikunta ovat olennaisia osia. Ohjelma on olennaisesti myötävaikuttanut Euroopan kilpailukykyyn ja talouskasvuun sekä aktiivisen kansalaisuuden, demokratian ja tasa-arvon vahvistamiseen.

Kansallisesti tarpeita on etenkin lukiolaisten kansainvälisten liikkuvuusmahdollisuuksien lisäämisessä. Opiskelijoiden liikkuvuus edellyttää, liikkujien alaikäisyys huomioon ottaen, erityisiä tukitoimia, joiden rahoitukseen tulee myös varautua.

Koulutuspolitiikkaan tulee luoda pitkän tähtäyksen kehittämisohjelma ja tavoitteet, jotka ulottuvat yli useampien hallituskausien. Koulutuksessa on tarpeen painottaa työelämäyhteyksiä ja voimakasta työn tekemisen murrosta. Kansallisen koulutuspolitiikan pitäisi edistää tehokkaasti opiskelijoiden kansainvälistä liikkuvuutta.

Kuntaliitto pitää hyvänä, että EU-maiden kesken käynnistetään keskustelu nykyisen jäsenmaiden välisen maksujärjestelmän tarkistamisesta. Asiaan tulee löytää toteuttamiskelpoinen ratkaisu lukuvuodesta 2020–2021 alkaen. Kustannusten tasapainoinen jakautuminen on tärkeää myös Eurooppa-koulujärjestelmän taloudellisen kestävyuden kannalta. Uudessa järjestelyssä

olisi lisäksi otettava asianmukaisesti huomioon oppilaitosten ja koulutusten järjestäjien todelliset tarpeet ja brexitin mahdolliset seuraukset.

Ammatillinen koulutus

EU-politiikassa ammatillinen koulutus ja ammattiosaamisen kehittäminen nähdään pitkälti välineenä työllisyyden hoidon, kohtaanto-ongelman sekä syrjäytymisen ehkäisyn aiheuttamien ongelmien ratkaisuisissa. Kuntaliiton näkemyksen mukaan ammatillisessa koulutuksessa tulisi korostaa erityisesti nuorten ammattikasvatuksen ja -sivistyksen merkitystä sekä elinikäisen oppimisen taitoja. Amatillisen koulutuksesta tulee olla jatko-opintomahdollisuudet korkeakoulutukseen. Koulutusjärjestelmässä ei tule olla etenemisen esteitä.

Lisäksi ammatillisen koulutuksen osalta EU:n politiikassa korostuu oppisopimuskoulutus oppilaitosmuotoisen koulutuksen vastakohtana. Suomessa ammatillisen koulutuksen reformin myötä tehty uudistus vastaa tulevaisuuden työelämän asettamiin haasteisiin niin nuorten kuin aikuisten ammatillisen osaamisen kehittämisessä. Amatillisen koulutuksen reformi tarjoaa uudenlaisia mahdollisuuksia eri oppimisympäristöissä tapahtuvan oppimisen kehittämiseen sekä joustavien ja yksilöllisten opintopolkujen luomiseen.

Kuntaliitto korostaa oppisopimuskoulutuksen sijaan uudenlaista tapaa yhdistää eri oppimisympäristöissä (oppilaitoksen työsalit, virtuaali- ja simulointiympäristö, verkko-opiskelu, työpäikällä tapahtuva oppiminen) tapahtuvaa oppimista siten, että opiskelija saa parhaat mahdolliset yleissivistävät ja ammatillisen valmiudet niin olemassa olevaan kuin tulevaisuuden työelämään. Laadukas ja tuloksellinen opiskelijan oppimisen ohjaus ehkäisee koulupudokkuutta ja varmistaa opiskelijalle riittävän osaamisen työelämään ja jatko-opintoja varten.

EU:ssa tunnustetaan Suomen kuntaperusteinen ammatillisen koulutuksen järjestelmä. Kunnat toimivat ammatillisen koulutuksen pääasiallisena järjestäjinä ja rahoittajana. Kuntaliitto suomalaisten kuntien järjestönä edustaa myös kuntataustaisia ammatillisen koulutuksen järjestäjiä.

Kielten osaaminen

Suomen on syytä edistää komission ja Eurooppa-neuvoston tavoitetta, jonka mukaan nykyistä suurempi osa EU-kansalaisista puhuisi oman äidinkielen lisäksi vähintään kahta vierasta kieltä. Tällöin koulunkäytinkielen lisäksi pyritään saavuttamaan taitavan kielenkäyttäjän taso vähintään yhdessä eurooppalaisessa kielessä ja itsenäisen kielenkäyttäjän taso kolmannessa kielessä.

EU:n koulutuspolitiikassa on tärkeää korostaa monipuolisen kielitaidon merkitystä ja erityisesti koulutusjärjestelmän kehittämistä kielitaidon hankkimiseksi. Koska eurooppalainen moninaisuus perustuu eri kansojen, kansanryhmien ja kielten moninaisuuteen, korostuu oppimisessa myös oman äidin- tai koulunkäytinkielen hyvä hallinta. Kielitaidossa on kysymys myös kielellisistä oikeuksista ja siten yhdenvertaisuudesta ja saavutettavuudesta.

EU:n jäsenmaissa opiskellaan keskimäärin 1,6 vierasta kieltä perusopetuksen päättövaiheessa. Suomen luku 2,2 on toiseksi korkein Luxemburgin (2,5) jälkeen. Monipuolinen kielitaito tukee työllistymistä ja kansalaisten vapaata liikkuvuutta, mutta myös kansalaisten omaa sivistyksellistä kehittymistä. Tällöin keskiössä ovat virallisen koulutusjärjestelmän lisäksi muun muassa kirjastolaitos ja vapaa sivistystyö sekä EU-tasolla erilaiset vaihto- ja opiskeluohjelmat. Jatkuva oppiminen on osa kielten oppimisen toimintamallia.

Kielten oppimisessa on viisasta hyödyntää oppimisen herkkyykskausia. Suomessa ensimmäisen vieraan kielen oppimista edistetään varhentamalla sen aloitusaikaa perusopetuksen ensimmäiselle vuosiluokalle ja lisäämällä opetustuntimäärää. Kielten oppimisessa ei ole kuitenkaan kyse vain määrällisyydestä, vaan laadullisesti erityisesti kielitietoisuudella on oppimisessa ja opetuksessa keskeinen merkitys.